

Jacek Sroka, prof. dr hab.

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr Agaty Szydlik-Leszczyńskiej

W związku z postępowaniem habilitacyjnym recenzent otrzymał pocztą: pismo przewodnie, ze wskazaniem na strukturę recenzji, zgodnie z którym uporządkowano niniejszą wypowiedź oraz z załącznikami w postaci wniosku dr Agaty Szydlik-Leszczyńskiej i dokumentacji z nośnikiem elektronicznym, formalnymi uzasadnieniami, a także materiałami w postaci:

- egzemplarza zgłaszanego we wniosku osiągnięcia naukowego w postaci książki pt. *Szkoły wyższe w kształtowaniu kapitału ludzkiego we współczesnej gospodarce* (2019),
- dwóch redagowanych przez Wnioskodawczynię publikacji zbiorowych (2008, 2015),
- jednej monografii współautorskiej przygotowanej z udziałem Habilitantki,
- jednego opracowania pod redakcją zawierającego autorskie oraz współautorskie rozdziały i podrozdziały,
- kserokopii sześciu tekstów autorskich oraz jednego we współautorstwie opublikowanych w redagowanych opracowaniach zbiorowych.

Za wskazówką zawartą w otrzymanym piśmie przewodnim (oraz z korektą błędu w nazwie dziedziny, który wkraść się do pisma), na recenzję złożyły się wyodrębnione w tekście konstatacje oraz oceny generalne i częściowe, które odnoszą się do:

(1) sylwetki Habilitantki, którą siłą rzeczy sprowadzono do zawartych we wniosku podstawowych danych o wykształceniu i dotychczasowym przebiegu pracy naukowej – te rudymentalne informacje uzupełniają dane nt. dydaktyki, współpracy międzynarodowej oraz aktywności popularyzatorskiej (zob. pkt 4);

(2) oceny wnioskowanego osiągnięcia naukowego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o polityce i administracji;

(3) oceny udostępnionych osiągnięć naukowych niezależnie od obszaru wiedzy;

(4) oceny dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej Habilitantki niezależnie od obszarów wiedzy.

Recenzję kończy konkluzja, zawierająca opinię recenzenta w sprawie nadania Habilitantce stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych.

Piszący odniósł się zarówno do generalistów, jak i detali starając się wyważyć styl oceny w sposób możliwie najdalszy od sprawozdania, z którym nie powinna być mylona recenzja.

1. Sylwetka Habilitantki

Habilitantka podaje swoje dotychczasowe wykształcenie, na które składają się stopnie magistra oraz doktora nauk ekonomicznych w zakresie nauk o zarządzaniu, uzyskane na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Informując o przebiegu zatrudnienia Kandydatka, oprócz dwóch posad w firmach komercyjnych, wskazuje na asystenturę na Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Łódzkiej, w latach 2000-2005. Natomiast od 2005 roku, w którym obroniła także doktorat pt. *Kwalifikacje absolwentów wybranych kierunków wyższych uczelni technicznych w świetle potrzeb rynku pracy*, zatrudniona została, jako adiunkt, na Wydziale Prawa, Administracji i Zarządzania (Instytut Prawa, Ekonomii i Administracji) Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Załączone wraz z wnioskiem informacje personalne, choć podano je w sposób lakoniczny, przekonują o postępach w pracy naukowej oraz o zawodowej, a także o profesjonalnej mobilności Habilitantki. Wątki te mogły by być rozwinięte w materiale dołączonym do wniosku, ale – choć tak się nie stało – analiza całości pozwala wyjść poza przypuszczenie i stwierdzić, że sylwetka Kandydatki spełnia wymagania stawiane w postępowaniu habilitacyjnym.

2. Ocena wnioskowanego osiągnięcia naukowego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o polityce

We wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego Kandydatka, zgłaszając osiągnięcie naukowe, podaje tytuł monografii: *Szkoły wyższe w kształtowaniu kapitału ludzkiego we współczesnej gospodarce* (Difin, Warszawa 2019). Tematykę wskazanego osiągnięcia lokuje w dziedzinie nauk społecznych i w dyscyplinie, jak skrótowo podano: „nauk o polityce”. We wniosku nie rozwinięto pełnej nazwy dyscypliny, a stało się tak najpewniej z jakiegoś banalnego powodu – zwykłego przeoczenia, z uwagi na urzędową formę, ewentualnie z powodu ograniczeń edycyjnych (choć te nie są restrykcyjne). Ale możliwe jest także i to, że również w tym fragmencie recenzowanej dokumentacji, górę wzięła swoiście lakoniczny styl, do którego pewną, nieco może nawet nadmierną, skłonność zdaje się niekiedy przejawiać

Habilitantka. Sam w sobie nie jest on (również w nauce) niczym ‘złym’, a może nawet stanowić atut, np. w sprawozdawstwie, czy interpretacji danych. Jednak niekiedy okazuje się on zawodny. Jednym z przykładów tego jak nadmierna lakoniczność wypowiedzi może nie pomagać jest skrót, jakiego Habilitantka dokonała we wniosku, nie podając pełnej nazwy dyscypliny i pomijając akurat tę jej część, której bliżej lokuje się zgłaszany dorobek. Uzupełniając ten brak warto zatem dopowiedzieć, że recenzowany dorobek mieści się w dyscyplinie nauk o polityce i administracji, z uwzględnieniem subdyscypliny w postaci nauk o polityce publicznej, których aparat pojęciowy stanowi klucz w niniejszej recenzji. Tym samym piszący generalnie stwierdza, że na treść recenzowanego materiału składają się – uogólnienia teoretyczne, rozważania modelowe, analizy empiryczne oraz charakterystyki, studia przypadków i inne udokumentowane działania naukowe – które lokują się w tym właśnie konkretnym obszarze dyscypliny nauk o polityce i administracji, charakterystycznym dla nauk o polityce publicznej.

Jedną z cech rozpoznawczych analiz z tego kręgu jest ich interdyscyplinarny charakter oraz znaczny poziom aplikatywności wyników. Obie te cechy charakteryzują także recenzowane osiągnięcie naukowe.

Habilitantka jasno określiła cel pracy i obszar badawczy oraz dokonała takiego doboru teorii, metod i narzędzi badawczych, który wypracowała w trakcie swych dotychczasowych studiów i badań. Przeważają w nim koncepcje, metody i narzędzia charakterystyczne dla ekonomii, zarządzania i socjologii, a na drugim planie (czasem nawet nadmiernie) pozostaje typowa dla politologii analiza systemowo-instytucjonalna i polityczno-publiczna. Ten wymiar bywa w pracy zredukowany do poziomu sprawozdawczo-analitycznego, raportowania o poszczególnych elementach systemu, z rozproszoną analizą funkcjonalną, tak przydatną w badaniach z kręgu polityki publicznych. – Jest to minus recenzowanego dzieła. – Ale co najmniej równoważącym go plusem jest specjalizacja Habilitantki – wciąż nieczęsto występująca w polskim środowisku naukowym, a jednocześnie wielce w kraju pożądana, ze względu na swój potencjał innowacyjny, wdrożeniowy i rozwojowy. Badawcze zainteresowania Habilitantki bardzo dobrze wpisują się w paradygmat polityki publicznej opartej na dowodach (*evidence based policy*). Oprócz ich potencjału aplikacyjnego, stanowią także praktyczny przykład metodycznego dochodzenia do uogólnień w ramach tzw. teorii średniego zasięgu, dobrze znanych w studiach z polityki publicznej. Zatem cel, obszar badawczy, kontekst teoretyczno-modelowy oraz metodyczne i techniczne oprzyrządowanie – spełniają warunki stawiane w postępowaniu habilitacyjnym i lokują się w ramach nauk o

polityce i administracji, w ich sub-dyscyplinarnej, ale zarazem bardzo istotnej niszy, jaką są nauki o polityce publicznej.

Temat pracy, wskazanej we wniosku jako osiągnięcie naukowe, oddany został w jej treści w sposób komplementarny. Jednocześnie, jak już wspomniano, zaznacza się brak wątków charakterystycznych dla politologicznej analizy systemowej. W książce dominuje statyczne ujęcie formalno-instytucjonalnego wymiaru polityk publicznych, w którym nieco gubi się zarówno dynamika, jak i (dys)funkcjonalność rozwiązań z kręgu polityk: zatrudnienia, rynku pracy, szkolnictwa wyższego, czy polityk ukierunkowanych na aktywność pro-innowacyjną (B+R). Natomiast wątki systemowe, jeśli są poruszane, to w sposób charakterystyczny dla nauk o zarządzaniu i to także w raczej zwięzły sposób. – Choć zdaniem recenzenta jest to ujęcie zawężone, to nie jest zarazem niewłaściwe – ‘broni się’, ale także nie przekłada się zarazem na taką analizę (dys)funkcjonalności określonych rozwiązań, która pozostając silnie zakotwiczoną w detalach, w sposób spójny wychwytywałaby zarazem generalia polityki publicznej i zarządzania publicznego w badanych aspektach. Sugerowane przyszłe połączenie tych wątków wydaje się tym istotniejsze, że współcześnie utrwała się paradygmat tzw. nowego interwencjonizmu publicznego, dopasowywanego do tzw. społeczeństwa wiedzy oraz wyzwań gospodarki 4.0. Zarówno w sferze koncepcyjnej, jak i w operacjonalizacji tych praktyk jest, i w przewidywalnej przyszłości pozostanie wiele w nauce do zrobienia. Dlatego warto włączać się w ten nurt badań, eksplorując wątki instytucjonalne, polityczno-systemowe oraz organizacyjno-systemowe, ale i nie porzucając dotychczasowych ścieżek dociekań, lecz je wzbogacając. Wspomniany niedobór wypada zatem sukcesywnie zmniejszać w przyszłych badaniach naukowych. W książce natomiast jest on (wprawdzie nie ‘w zupełności’, ale jednak) kompensowany filarem ekonomiczno-zarządczym, z charakterystycznym dla niego oprzyrządowaniem. – W dalszych badaniach także i ten, bardziej menadżerski wątek mógłby doczekać się szerszej interpretacji w odniesieniu do zagadnień podejmowanych przez Habilitantkę. Było by dość miejsca na analizy oraz konstruowanie propozycji uwzględniających np. elementy tzw. nowego zarządzania publicznego (które nowe zresztą już nie jest), albo – tym bardziej – wykorzystujących podejście partycypacyjne, w różnych odmianach koncepcji i praktyk opatrywanych zbiorczym szyldem *governance* (np. dobre rządzenie, rządzenie wielopasmowe, współzarządzanie, zarządzanie wielopoziomowe, zarządzanie sieciowe etc.). W tym kontekście można by także pokusić się o analizę skuteczności wdrażania oraz realnych efektów, regulowanego w Polsce ustawą, Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, który stanowić ma ogniwo rozbudowującego swe funkcje europejskiego systemu kwalifikacji (to tylko jedna z wielu możliwości monitorowania

tego typu unijnych wdrożeń w Polsce). Byłaby to również dobra okazja do zastosowania narzędzi służących analizie programowania polityki publicznej. Tego także w pracy zabrakło, ale zarazem pojawiło się w niej szereg konkretnych konkluzji wdrozeniowych, co przekonuje, że problematyka programowania publicznego jest w zasięgu ręki. Byłby to zarazem właściwszy kontekst dla wniosków, które, z powodu braku pozycjonujących je, analitycznych wątków systemowo-funkcjonalnych, pozostają niekiedy ‘w pół drogi’, w niepełnym kontekście. – Jest to zdanie recenzującego i warto znów wtrącić, że w mniejszym stopniu odnosi się ono do uchybienia, a w większym stanowi próbę zachęty do kontynuacji, ale i przeformatowania badań. Sformułowane w książce rekomendacje, m.in. dla szkół wyższych, są celne, ale adresatami powinny być także (albo przede wszystkim) podmioty programujące i realizujące polityki publiczne, zarówno w centrum, jak i w regionach oraz w tzw. terenie. Odniesienia do polityk UE również są potencjalnie rozległe. I wreszcie – pracodawcy, związki zawodowe oraz rozmaite podmioty pozarządowe stale, zarówno w sposób formalny, jak i nieformalny, *solo* oraz *in gremio*, starają się oddziaływać na polityki publiczne przyczyniając się zarazem, w sposób pośredni lub bezpośredni, do kondycji wielu z nich – w tym także do kondycji szkolnictwa wyższego. Jest zatem co badać, i jest to dobra wiadomość dla analityków polityki publicznej. Pogłębiona analiza wymaga rozeznania w kulturowo-instytucjonalnych oraz systemowo-funkcjonalnych uwarunkowaniach otoczenia badanych pasm polityki publicznej, co byłoby zapewne bardziej czasochłonne, ale jej potencjał mógłby być porównywalny z tym, który prezentują podobne analizy publikowane w wysoko punktowanych periodykach naukowych. – Jest to jedno z ewentualnych wyzwań przyszłości stojących przed Kandydatką. Ich wskazywanie nie umniejsza oceny teraźniejszej, lecz stanowi sugestię, w jaki sposób można jeszcze bardziej zoperacjonalizować posiadany już przez Habilitantkę kapitał naukowy, na który składają się unikalne, prowadzone od lat badania empiryczne skupione w szczególności na komplementarnej analizie ‘popytu’ na kapitał ludzki oraz na jego ‘podaży’, z szczególnym uwzględnieniem roli szkół wyższych oraz losów, postaw i strategii zawodowych absolwentów.

Odnosząc się do struktury pracy wypada zauważyć, że recenzowane osiągnięcie naukowe zawiera w sobie dwa wyraźne wątki, których rozdzielenie i odrębne uzupełnienie mogłoby dać asumpt do wydania dwóch odrębnych opracowań. Trzon pierwszego – traktującego o kapitale ludzkim w teorii, na rynku pracy, w oczach pracodawców i w polityce państwa – mogłoby stanowić rozdziały od pierwszego do czwartego. Natomiast drugie takie hipotetyczne opracowanie mogłoby powstać na bazie rozdziału piątego i uzupełnione np. o wątki teorii z kręgu *regional studies* stanowiłoby dobrze broniącą się, odrębną całość. Obie postulowane książki zawierałyby wzajemne nawiązania, ale zarazem nie tak mocne, aby

unieważniały one autonomiczność każdego z powstałych w ten sposób dzieł. – I takie też wrażenie można odnieść czytając recenzowane opracowanie. Podczas lektury dają o sobie znać ‘dwie prędkości’ jej treści, jakby w pewnym sensie pisane były nie razem, albo nie w tym samym okresie pracy naukowej. Nie jest to zaleta, ale też wspomniany dysonans, choć wprawdzie odczuwalny, nie jest też nazbyt, powiedzmy, atonalny i – choć może z chwilą wahania – czytelnikowi udaje się przecież dobrze rozumieć przekaz, choć niektóre kwestie (np. funkcjonalno-systemowe) musi sobie sam dopowiedzieć. – Oczywiście ‘musi’, gdy ma taką potrzebę. Tak to akurat było w przypadku piszącego te słowa, ale pogląd recenzenta bynajmniej nie wyklucza innego naukowego odbioru spójności treści, zwłaszcza przez ekonomistów i przedstawicieli nauk o zarządzaniu, którzy zapewne sporo mogliby z kolei powiedzieć o uchybieniach politologów etc. (co zresztą znamy np. z posiedzeń organów kolegialnych).

Zatem, aby nie kruszyć kopii, wypada stwierdzić, że praca wskazana jako osiągnięcie naukowe spełnia wymagania stawiane w postępowaniu habilitacyjnym i choć zdaniem piszącego posiada pewne usterki, to nie wychodzą one poza średnią uchybień, które popełniamy w naszych aktywnościach. Treść pracy odpowiada wnioskowanej dyscyplinie, a zawarte w niej wyniki analiz mają naukową wartość dodaną z wyraźnym potencjałem wdrożeniowym, co w pełni przekonuje, że zgłoszone osiągnięcie konkretnie lokuje się w naukach o polityce publicznej.

Książka w sposób wyraźny uzupełnia lukę na krajowym rynku opracowań naukowych i ma bardzo dużą szansę stać się opracowaniem często cytowanym. Zgłaszane osiągnięcie naukowe spełnia wymagania stawiane w tym zakresie w postępowaniu habilitacyjnym.

2. Ocena osiągnięć naukowych niezależnie od obszarów wiedzy

W Autoreferacie Habilitantka wyszczególnia łącznie 55 publikacji, w tym m.in.: artykuły w czasopismach, rozdziały w pracach zbiorowych i w opracowaniach pokonferencyjnych, opracowania podręcznikowe, sprawozdania publikowane w związku z realizacją projektów badawczych oraz współautorski artykuł w czasopiśmie zagranicznym. Wnioskodawczyni deklaruje, iż w głównym nurcie jej aktualnej aktywności naukowej zaangażowana jest w badania tych zasobów społeczeństwa wiedzy, które uwarunkowane są kształtowaniem specjalistycznych kwalifikacji, do których przygotowują uczelnie techniczne. Wybór tej tematyki jest trafny, aktualny i stanowi wyraźną odpowiedź na, wspomnianą przez Habilitantkę, lukę wiedzy w tym obszarze. Są to zarazem, co warto powtórzyć, opracowania o wyraźnym potencjale wdrożeniowym, co lokuje je w nurcie dociekań kojarzonych z pojęciem

polityki publicznej opartej na dowodach. Kluczowe jest przy tym profesjonalne, ekonomiczno-zarządcze oraz socjologiczne przygotowanie Habilitantki. Wiedza i doświadczenie w tych obszarach daje Habilitantce możliwość operacjonalizacji szerokiego wachlarza możliwości badawczych. Wachlarza tym szerszego, im więcej uwzględni się możliwości systemowej analizy polityki publicznej. Wnioskodawczyni nawiązywała już zresztą do tych elementów, w swych analizach odnoszących się do różnych, bardziej generalnych aspektów polityki społecznej oraz konkretniej uwarunkowanych polityki rynku pracy i zatrudnienia. Wątki te, uzupełnione o metody i narzędzia politologiczne, wzbogaciłyby dalsze perspektywy badawcze i przyniosłyby cytowania. – Jest to ewentualne zadanie na przyszłość. Ale już dziś dorobek Habilitantki jest w wielu aspektach innowacyjny, a zarazem redukuje niedobór podobnych publikacji w polskiej nauce. I dlatego też z takim zapałem argumentuje się tu przyszłe uwzględnienie sugerowanych możliwości – ponieważ, zdaniem piszącego, taka reorientacja metodologiczna byłaby w zasięgu możliwości Wnioskodawczymi, a mogłaby przynieść unikalne rezultaty.

Wskazanie indeksu Hirscha dla cytowań Habilitantki wynosi 2, co stanowi przyczółek, ale i powinno być zachętą do utrzymania ofensywnej aktywności naukowej, w której pomocne mogłyby się okazać zgłaszane w recenzji postulaty.

Rekapitułując, osiągnięcia naukowe, zgłaszane niezależnie od obszarów wiedzy, spełniają wymagania stawiane w postępowaniu habilitacyjnym.

3. Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej Habilitantki niezależnie od obszarów wiedzy

Habilitantka jest autorką dwóch podręczników akademickich (2012, 2016). Pod jej opieką obronionych zostało blisko 200 prac licencjackich i magisterskich. Recenzowała 4 artykuły studenckie. Jest także autorką pierwszego raportu z badań losów absolwentów dla Akademickiego Biura Karier UJK w Kielcach. Brała udział przy projektowaniu i organizacji nowej specjalności kształcenia (ekonomia społeczna). Recenzowała również 4 artykuły skierowane zgłoszone do publikacji w czasopiśmie *Studia i Materiały „Miscellanea Oeconomicae”*.

Brała aktywny udział w kilkudziesięciu konferencjach krajowych i zagranicznych, także tych upowszechniających wyniki badań, w których uczestniczyła – realizowanych m.in. w ramach programów ZPORR, POWER, POKL, również współorganizowała podobne wydarzenia. W poszczególnych działaniach projektowych Kandydatka pełniła funkcje

koordynacyjne i kierownicze. Uczestniczyła w międzynarodowych konsorcjach badawczych (COST) oraz realizowała badania finansowane ze środków na uczelniane badania statutowe.

Wnioskodawczynie współpracowała i współpracuje z otoczeniem społecznym i gospodarczym, jako reprezentujący UJK członek Wojewódzkiej Rady Programowej OHP oraz w charakterze przedstawiciela UJK w Regionalnym Komitecie ds. Rozwoju Ekonomii Społecznej świętokrzyskiego Urzędu Marszałkowskiego. Wykonywała także wspomniane już ekspertyzy dla Akademickiego Biura Karier UJK, w ramach projektu wdrożeniowego finansowanego ze środków Programu Operacyjnego.

Habilitantka jest aktualnie zrzeszona w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym. Należała także do Polskiego Towarzystwa Polityki Społecznej. Za swą aktywność naukową Wnioskodawczynie była nagrodzona przez władze uczelniane.

Dorobek dydaktyczny, popularyzatorski oraz współpraca międzynarodowa Habilitantki także spełniają wymagania stawiane w przewodzie habilitacyjnym.

Konkluzja

Recenzowany dorobek stanowi istotny wkład badawczy i lokuje się w naukach o polityce publicznej, w ramach dyscypliny nauk o polityce i administracji. W związku z tym wnoszę o kontynuację postępowania habilitacyjnego dr Agaty Szydlik-Leszczyńskiej, zgodnie z przedłożonym przez Kandydatkę wnioskiem.

